

Emlékem

Simándy Józsefről

a neves operaénekes születésének 100. évfordulóján

Bevezető

A Kistarcsai Kulturális Egyesület (KIKE) széleskörű tevékenységei közt fontos küldetésének tartja a település legismertebb szülötte, Simándy József operaénekes emlékének ápolását.

A nemzetközi sikereket is elért Kossuth-díjas tenor – minden idők legemlékezetesebb Bánk bánja, a Magyar Állami Operaház Örökös Tagja – Shulder Józsefként született 1916. szeptember 18-án. A helyi katolikus templom falán – az Országos Széchenyi Kör Budaórsi Csoportjának vezetője, Kovácsné Balogh Judit kezdeményezésére – elhelyezett márványtábla emlékeztet a keresztelőre. Minden szeptember egyik hétfőjén ezen tábla megkoszorúzásával, valamint az azt követő orgona- és dalesttel kezdődik a KIKE Kulturális Hét című programsorozat.

A nagy művész 90. születésnapja alkalmából egészalakos bronzszobrot állítottunk a volt szülőház közelében. A Munkácsy-díjas érdemes művész, Janzer Frigyes által készített szobor és környezete Kistarcsa emblematikus helyszínévé vált, ahol vasárnap délután műsorral egybekötött koszorúzással fejezzük be a kulturális hetet.

Simándy József születésének 100. évfordulója alkalmából számos programmal emlékeztek meg országszerte. Ezek nagy részét rangos – alapos művészeti háttérrel rendelkező – intézmények rendezték. A mi lehetőségeink – és képességeink – lényegesen szerényebbek, de ettől függetlenül a legtöbb esemény szervezése a Kistarcsai Kulturális Egyesület nevéhez fűződik. A rendszeresen sorra kerülő programjainkba történő beillesztéseken kívül voltak célirányos rendezvényeink is, mint például a Budapesti Szent István Bazilikában megtartott jótékonysági emlékhangverseny. Részünkről, a művész iránti tisztelet legkiemelkedőbb mozzanata az Emlékem Simándy Józsefről című pályázat meghirdetése és lebonyolítása volt.

Irodalmi pályázatként kezeltük, de ez csak azt jelentette, hogy írásban kifejezett emlékezéseket vártunk. Örömmel fogadtunk tehát minden olyan pályaművet, mely Simándy József művészi vagy emberi tulajdonságait idézte meg. Mindettől függetlenül, kuratóriumunk – a kiírásnak megfelelően – irodalmi szempontból értékelte a beérkezett pályaműveket. Az eredményhirdetésre, és ezzel együtt a díjak átadására a már említett bazilikai emlékhangverseny keretében került sor. Íme, a helyezések:

- I. díj 100 000 Ft Bátyi Zoltán: Külvárosi Ária
- II. díj 30 000 Ft Dr. T. Bukovszky Magdolna: Az első hanglemez
- III. díj 20 000 Ft Szigeti Rózsa: Tessék elhinni nekem, ez nem játék volt

Felhívásunkra 62 pályázótól összesen 77 pályázat érkezett – személyenként 3 nevezés volt lehetséges. Ezek közt előfordultak olyan írások is, melyek képviseltek ugyan irodalmi értékeket, de témájuk nem illeszkedett a pályázati kiíráshoz.

A kötet szerkezeti felépítésével kapcsolatosan több változat is felmerült. Végül a témák szerinti csoportosításnál döntöttünk.

A Simándy József művészi tevékenységével kapcsolatos írások szerzői közt voltak az opera világában jártas komolyzenei szakértők, egykori kollégák és a közönség soraiból vagy a felvételeket hallgatók közül jelentkező rajongók is. Az emberi tulajdonságokat érzékeltető pályázók személyes kapcsolataikra alapozva fogalmazták meg a számukra emlékezetes mozzanatok. Ezek többnyire a művész által igen kedvelt balatonyöröki környezetből származnak. A felhívás hatására tollat ragadóknak között voltak, akik Simándy Józsefet művészi és civil nézőpontból is megidéztek – természetesen ezekben az esetekben is jelentős szerepet játszottak a személyes kapcsolatok.

Az írások általában valós képet festenek a megidézett események időszakának társadalmi, kulturális körülményeiről, és részben Simándy József életrajzába is beilleszthetők. Az irodalmi alkotásoknak azonban nem minden mozzanata tekinthető hitelesnek. Ugyanez vonatkozik a legendaszerű történetekre is, melyek lényege azonos ugyan, de a környezet és a megidézett személyek nem ugyanazok. Az ilyen történetek vitára is adhatnának okot, de esetünkben ennek semmi jelentősége nincs.

Az egyes fejezeteken belül nem az értékek határozzák meg a sorrendet, hanem a szerzők neve szerint követik egymást az írások.

Néhány pályázó a saját tulajdonában lévő fényképekkel is illusztrálta az általa leírtakat. Ez adott számunkra készletet további képek begyűjtésére, melyek egy részével az írások közt találkozhat az olvasó – a fényképek többsége nem kötődik közvetlenül az íráshoz, inkább illusztrációként szolgálnak. A jobb minőségű színes felvételeket pedig mellékletként közöljük a kötet végén. Ugyancsak itt láthatók azok a képek, melyek a Simándy József tiszteletére kialakított emlékhelyeken készültek.

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik akár anyagilag, akár szellemi tevékenységükkel vagy bármilyen más módon hozzájárultak ezen kötet megvalósításához. Külön köszönet illeti Simándi Pétert, hisz ő az egész jubileumi év során folyamatosan segítette munkánkat, különös tekintettel a rendezvények szereplőinek felkérésével.

Reméljük, ez a kötet – melyben Simándy József már nem szólal meg – a nagy művésszel kapcsolatos élmények megidézésével tovább erősíti az iránta kialakult tiszteletet, és újabb generációkban hinti el az operaszeretetet és a magyarságtudat magvait.

Kereszti Ferenc

BÁTYI ZOLTÁN

KÜLVÁROSI ÁRIA

Mondja Zoli bácsi, aztán milyen a nagy Szovjetunió? – repült fel a kérdés egészen a függőfolyosónkig. Majer úr küldte, miközben bámult felénk, az irigyelt második emeletre, ahová nem csak szoba-konyha-spájzos lakásokat építettek a háború előtt a mesterek, mint a földszintre, hanem olyan luxust, amibe még fürdőszoba is belefért.

– Milyen lenne? Hát nagy... – válaszolta apám nevetve, és két kézzel emelt fel egy dobozt, de olyan óvatosan, mintha az angol királynő legdrágább kristályvázáját rejtené a ládika, vagy talán még annál is értékesebb kincset. Közben persze azon gondolkodott apám, hogy eléggé megfontolt és átgondolt volt-e a válasza. Merthogy Majer úr akkoriban éppen ideológiailag pallérozódott a pártiskola alapfokú tanfolyamán, s amikor apám dobozt emelgetett, hazatérve delegációs útjáról, Majer úr éppen egy sámlin ülve olvasta Lenin elvtárs valamelyik fontos művének kivonatos változatát. Sőt mi több, talán be is magolta a fontosabb részeket, mert a házkezelősnél tudtára adták: ha nem bővíti ismereteit világnézetből kifolyólag, nagyon könnyen elveszítheti a házmesteri beosztását, és vele együtt azt a lakását is, amit az egyre izmosodó néphatalom utalt ki számára. Már pedig aki Lenint olvas...

– És persze töretlenül fejlődik – tette hozzá apám a biztonság kedvéért, miközben a doboz, amiben magam sem tudtam még milyen kincs érkezett a messzi Odessza városából, még mindig ott emelkedett apám feje fölött.

– Ki fejlődik? Mi fejlődik? – bukkant elő Ábrahámné Juliska néni szép kövér feje is az első emeleti, udvarra néző ablakból, ahogy Kulcsárék gyönyörű kamasz

lánya is megállt egy pillanatra. Mintha arcát kínálta volna a Napnak: Na, ide süss, mert ilyet még te sem láttál! – pedig csak a tényből (hogy Zoli bácsi megérkezett a Szovjetunióból) szeretett volna lecsipenteni kicsivel több információt.

Két perc sem telt el, már az egész ház népe fontosnak érezte, hogy a gangról, vagy az udvarról szemlélje apámat, akit a Szegedi Konzervgyár delegált bele egy élelmiszeripari küldöttségbe. Oly erős volt a párttitkár biztatása – Bányi elvtárs, ennél nagyobb kitüntetés nem érhet ma Szegeden, de egész Magyarországon egy embert –, hogy apám egy szóval sem merte emlegetni szent fogadalmát, miszerint ő ugyan rá nem teszi a lábát ukrán földre. Járt már egyszer ott, bakaruhában, az I. magyar hadsereg besorozott szakaszvezetőjeként 1944-ben, és bizony, ha lehullott Szegedre karácsony táján az első hó, még mindig megrázkódott. Mintha azok a békésen szállingózó fehér pelyhek az ukrán hómezők dermesztő hidegét, a domb mögül földrengésszerű robajjal előbukkanó harckocsikat is hoznák magukkal.

Így aztán utazott, és a mosolyát elnézve, nagyon nem is bánta meg. Vagy csak annak örül, hogy épségben hazaért – magyarázta anyám Kocsisnének, közvetlen szomszédunknak, aki az ajtófélfának támaszkodva törölgetett egy tányért, és csupán foghegyről vetette oda:

– Zoli bácsi, tegye mán le azt a dobozt, mer' még leejti az udvarra, oszt agyoncsap véle valakit.

– Nem doboz ez Mariskám – fordult apám Kocsisnéhez, immár felé nyújtva a ládikát –, hanem egy lemezjátszó.

– Nem mondja...! – jajdult a szó Kocsisnéből. – Hallják, emberek, Zoli bácsi lemezjátszót hozott a ruszkik..., szóval a nagy Szovjetunióból – kiabált le az udvarra, az alattunk körbefutó függőfolyosókra. Az emberek meg úgy tátották a szájukat, mintha egy szovjet lemezjátszótól elvárnák, hogy sült galambot is röptessen, egyenesen az ő arcukba.

– Nincs ezen mit csodálkozni. A szovjet lemezjátszógyártás a világ élvonalába tartozik – kommentálta az ügyet Majer úr.

– Ebben a házban akkor is ez az első – dörrent Ábrahámné hangja.

– Hát éppen itt volt már az ideje. Az amerikaiak már a Holdra is leszálltak tavaly nyáron, akkor nekünk is kijár egy lemezjátszó – mordult az öreg Dömötör a lépcsőházból.

Meg is állt a levegő az ő mozgásában, mintha még a nyári melegre is ráfagytak volna jégcsapok ettől a néhány szótól. Mindenki Majer urat figyelte, de ő egy vállrándítással elintézte az ügyet. Az öreg Dömötör iszákos alak, a múlt csökevénye, észre sem veszi a nagyipari mezőgazdaság hatalmas sikereit, téészesített földjét siratja, tanyáról szédült be a városba, vele nem kell törődni – mondta Majer úr korábban már többször is. A vállrándításból az is kiderült: néhány, Amerikát dicsőítő szóval, különösen olyan szóval, ami az öreg Dömötör szájából esik ki, nem lehet felszaggatni a szocializmus szorgos munkával lerakott alapjait.

– És a zenét, a lemezjátszó hangját mikor hallgathatjuk meg? – nevette el magát a Kulcsárék gyönyörű lánya, mint aki egy szép dal reményében máris édes bizsergést érez a fülében.

– Hamarosan. De még nem most. Ahhoz lemez is kell, nem is akármilyen – nevetett apám is, majd eltűntünk a lakásunk gyomrában.

Teltek a napok, de apám lemezjátszója néma maradt.

– Talán irigyli tőlünk a faterod a lemezjátszó hangját? Vagy kiderült, hogy rossz? Esetleg titokban hallgattátok, de már el is romlott? – ütöttek arcon az udvaron játszó kölykök kérdései, amikor délutánonként letévedtem közéjük.

– Még én se hallottam. Azt mondta, nem kell kapkodni, mert a zene ünnep, vagy valami ilyesmi – toltam ki a választ szégyenlős kintől vörösödő fejemből.

A kölykök persze egy szavamat sem hitték el, mint ahogy apjuk, anyjuk, vagy éppen az öreg Dömötör sem, aki egy este megragadta a karom, borszagú leheletétől eltorzult az arcom.

– Mondd mán mög az apádnak, hogy köllene mán az a zene, hadd táncojjunk.

– Oszályvezető a konzervgyárban. Mégis mit vártál tőle? – hallottam meg Soós bácsi szavait, amikor a következő szombaton délután Víg Janit, a piactéri hentest hívta focimeccsre. Rám nézett közben, mögöttük elsuhanó árnyam

nem zavarta. És még köpött is a lépcsőház kövére, mintha egy köpéssel el lehetne intézni minden fájdalmat, megaláztatást, csalódottságot.

– Az én apukám nem ilyen! – kiabáltam vissza, hónom alatt egy Dózsa-pályáról elemelt, rongyosra rugdosott bőrfocival. Majd...

Majd megállt az idő, és megállt az időben minden mozdulat.

Megszólalt a lemezjátszó, még hozzá kristálytisza hangon kínálva egy dalt. Előbb csak halkán, mintha valamitől tartva, óvatosan szeretne körbelépdelni a függőfolyosókon, alászállni az udvarra, ahol a frissen teregetett ruhákat éppen langyos szellő hívta táncba. Majd mind nagyobb erővel törte szét a szombat délutáni lusta csöndet, csalta ki az embereket a dohos lakásokból.

Az első mondatokat – Mint száműzött, ki vándorol a sűrű éjen át, s vad fürgetegben nem lelé vezérlő csillagát – alig hallottam. De mire az énekes már arról dalolt, hogy az emberszív is úgy bolyong, oly egyes-egyedül, úgy tépi künn az orkán, mint az önvád itt belül – már visszarohtam az udvarra, és szaladt velem Soós bácsi és szaladt Vígh Jani is. Minden ajtón tódultak ki az emberek, az arcok a második emelet felé fordultak, ahol egy kis asztalkán állt az apám Szovjetunióból hozott lemezjátszója, amiből áradt, repült, szárnyalt a zene.

– Simándy. Ez a Simándy József – sírta el magát Ábrahám néni. – Én még láttam, amikor Szegeden volt kezdő operaénekes, bizony, hogy láttam. Még arra is emlékszem, hogy a Carmenban játszotta Don José szerepét. Nem sokkal a háború után... – magyarázta. De mivel a mi házukban vajmi keveset tudtak Carmenről, és még annyit sem bizonyos Joséről, aki Don volt – mint a folyó –, komor tekintetek csöndre intették.

Én viszont tudtam, ezt a nevet, Simándy József, soha nem fogom elfelejteni.

– Csak egy nagy érzés éltett sok gond és gyász alatt, hogy szent hazám és hős nevem szeplőtlen megmarad – röpültek ki az újabb hangok a lemezjátszóból, én meg csak bámultam ki a fejemből, mert fel nem foghattam, miért csillognak annyira a szemek, miért áll szinte vigyázz állásban mindenki azon a billegős téglákkal kikövezett udvaron Szeged főzelékszagú bérházában, ahol még soha nem hallottak operáról, Simándyról, de még a szegedi színházról sem sokat.

– S míg ott töprenkedem, hazám borítja szemfödél, s elvész becsületed... – énekelt Simándy, de úgy ám, mintha ott állna közöttünk. Amikor pedig felcsendült – Hazám, hazám, te mindenem, tudom, hogy mindenem neked köszönhetem... – az udvart, a függőfolyosókat megtöltők előbb dúdolásba kezdtek, majd ez a furcsa morajlás egyszer csak átváltott halk éneklésbe. Olyan halkba, ami nem bánthatja meg Simándy Józsefet, és egyetlen hangot sem takarhat el csodálatos dalából. Apám magasra emelt kézzel nézett le ránk. Anyám meg, aki annyiszor elátkozta már ezt a világot, a három műszakot, amikor hullafáradtan hazaért a lecsószagú gyárból, hangtalanul sírt, ahogy sírtak ott még vagy öten.

– Arany mezők, ezüst folyók, hős vértől ázóttak, könnytől áradók. Sajgó sebéte felejtje Bánk, zokog, de szolgálja népe szent javát – énekelt Simándy, és láttam az arcokon, ők már nem egy bérházban bámulnak a függőfolyosónk felé. Színházban állnak, fent egy csodásan díszített színpadon, és apám már nem a konzervgyár osztályvezetője, hanem egy híres karmester, akinek minden mozdulatát lesi Ábrahám néni, meg Kocsis néni, meg Marika néni, a Király Feri bácsi felesége, de még a szépséges Kulcsár lány is.

Közben úgy láttam – te jó ég! – a ház emelkedni kezdett, mint aminek a kéményeire hatalmas léggömböket kötöztek. Én is emelkedtem vele, mint ahogy emelkedett Majer úr is, kezében a kivonatolt Lenin könyvvel, ami soha nem volt olyan súlytalan, nyomtathatták bármilyen papírra is, mint abban a pillanatban, amikor ama bizonyos Simándy József beleénekelte tikkasztó nyarunkba – Magyar hazám, te mindenem! Szép érted élni, érted halni, Te hős magyar hazám...

A dal végén (amiről megtudtam később, nem dal az, te gyerök, hanem ária...) apám leengedte a kezét, ujjai a nadrágja szárához simultak. A sosem volt léggömbök elfáradtak, kisurrant belőlük a levegő, házunk megint ott állt a Kossuth Lajosról elnevezett sugárút páros számokkal megjelölt házai között.

Az öreg Dömötör meg úgy sírt a lépcsőházi lakásának lépcsőjén ülve, mint aki attól retteg, soha többé nem látja meg hajnalban a ház sarkánál égre kapaszkodó Napot.

Szerző: Bányi Zoltán

Pályamű címe: Külvárosi ária

Adataim:

Név: Bányi Zoltán

Lakcím: 6723 Szeged, Sólyom utca 13/B

Telefonszám: 30/249-0338

E-mail cím: zoltan.banyi@gmail.com

1956. április 12-én születtem Szegeden, azóta is ebben a városban élek.

2003. szeptember 1-je óta dolgozom a Szegedi Ítéltáblán, mint sajtótitkár. Ezt megelőzően, a szegedi jogi kar elvégzése után, 23 éven át szegedi újságok munkatársa, szerkesztője voltam, de számos írásom jelent meg főként magyarországi, de mellette szerbiai vajdasági napilapokban, kulturális folyóiratokban, antológiákban, internetes újságokban is. Irodalmi tevékenységemet az ítéltáblai munkám mellett is tovább folytattam, így az évek során több mint tíz kötetemet adták ki.

Szerzőtársként írtam könyvet, egyebek mellett, a szegedi fegyházzól (Csillag-börtönkönyv), az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltokról (Életfogytiglan), szülővárosomról (Szeged, a palotás város), Hódmezővásárhelyről (Vásárhely, az alföldi művészváros).

Önálló köteteim között találjuk a Tisza királynő (riport, portré és tárcaválogatás), Marinko, avagy a halál zsoldosa (Magda Marinkoról, a délvidéki sorozatgyilkosról), Hóhércsárdás (a magyarországi kivégzések történetéről), Belami, a nyugalmazott szépfiú (humoros történetek) című könyveket. Novelláskönyvem Táncol a Tisza címmel jelent meg.

Eddigi munkásságomat a Vám- és Pénzügyőrség, a Honvédelmi Minisztérium és a Volán Egyesülés Nívó-díjjal, Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata pedig Kölcsey-díjjal ismerte el.

A Szegedi Írók Társaságának tagja vagyok.

A kötetben szereplő további írók/emlékezők névsora:

Batta András

Bátyi Zoltán
Bayer Vendelné (Villám Emília)
Borsányi Éva
Czigány György
Csiki Kiss Imre
Deák János
Erdei Ferencné (Kenessey Zsuzsa)
Hankiss Ilona
Herczeg Mária
Hócza Kálmán
Horváth Lajos
Horváth Mária
Isépy Mária
Juhász János
Kardos Ferenc
Kárpáti Imréné Muzsay Ibolyka Lavinia
Kereszti Ferenc
Kopeczky Lajos
Kormány Margit
Körömi Ferenc
László Zsuzsa
Marczák Gergely
Matolcsi Dávid
Medveczky Ádám
Müller Ferenc
Nádasné Maros Éva
Ötvös Csilla

Pappné Majzik Ilona
Podráczkyné Szöllősi Mária
Polner Zoltán
Sebe Zsoltné
Simándi Péter
Slang Anikó
Szabó Józsefné
Szabó S. András
Szakács Imre
Szakács László
Szalay Tibor
Számadó Gabriella
Szedder Katalin
Szeghalmi Elemér
Szegő András
Szegő József
Szentirmai Józsefné
Szigeti Rózsa
Sziszák Zoltán
Szőke Piroska
Szőnyi Erzsébet
T.Bukovszky Magdolna Dr.
Tamássy Teréz
Tarics Péter
Tárkányi Imre
Tóthné dr. Lakatos Mária Csilla
Veres Tamás
Zsirai László Géza

A kötetek megvásárolhatók az OperaShopban, a Bajor Gizi Színészmúzeumban és Keszthelyen a Pannon Könyvesboltban.